Tečaj XVIII. **NOVICE** Lisl 44.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo **vsako sredo** po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 31. oktobra 1860.

Nauk o reji goveje živine.

(Dalje in konec.)

Devetič. Kako gré teleta gleštati, ko so odstavljene bile in dokler niso leto stare? Kdor svojemu teletu po odstavi celo leto prav dobro ne poklada in ga pridno ne glešta, ta si nikdar ne bo pridnega in za pleme popolnoma pripravnega živinčeta izredil. V pervem letu raste tele pri dobri piči najbolj; kdor tedaj v pervem letu tele zamori, je škoda misliti, da bi se mu v poznejih letih skolehalo in okrepčalo. Teletu srednjega plemena se mora, ko se odstavi, vsaki dan po 4 funte dobre in tečne merve, ali pa 2 funta ovsenega droba ali drobu zadnjega žita pokladati, — teletu težkega plemena pa se mora po 5 do 6 funtov tudi dobrega in tečnega sená in poltretji funt žitnega drobú dajati. Kdor po ti meri teletom poklada, mu bodo čversto in spešno rastle in se redile, da jih bo res veselje viditi; razun tega jim mora k tej kermi pa še, da mu ne bodo pešale, vsak mesec po funtu sená prikladati, tako, da dobivajo proti koncu pervega leta vsaki dan po 18 do 20 funtov tečne klaje. Pri slabi klaji ne misli, da se ti bodo teleta dobro redile; iz nič ni nič, je že stari pregovor! Zato moraš teletom najboljega in v lepem vremenu spravljenega sená pokladati. Posebno skerb mora živinorejec pa za tiste junčke imeti, ktere misli za plemenjake (bike) pustiti. Le če je mlada živina že dosti močna, je pozneje dobra za pleme; revna stvar ni za to.

Poglavitno vodilo pri telečji klaji je, da se jim le zmiraj ena klaja poklada; jim zdaj ene, zdaj druge piče dajati ni dobro; večkrat premenovana klaja teletom dostikrat tako škoduje, da jamejo bolehati od nje; zato je najboljše, da se jim v pervem letu le suha kerma daje. Če pa živinorejci živino na tako pašo gonijo, kjer se obilo dobre in tečne paše nahaja, znajo tudi teleta, kadar so že po 5 do 6 mescov stare, spušati, toda nikoli ne tešče, ampak še le takrat, kadar je že rosa zginila. Kjer pa ni na pašniku sence dovelj, da bi živina zavetje pred solncom imela, naj se saj teleta o poldne domú gonijo, da jih ne bo solnce celi dan prepekalo; ravno tako se morajo tudi zvečer s pašnika domú goniti, preden jame rosa padati. — Ondi, kjer se živina na pašnik goni, se teleta dovelj v prostem zraku izletajo in prehodijo, kar jim je za njih rast in zdravje sila potrebno; tam pa, kjer se živina v hlevu redí, se morajo vsak dan kake dve uri na dvorišče spustiti, da se dobro na prostoru izletajo. Pred vsem drugim mora gospodar skerbeti, da so teleta v pervem letu vedno v toplem hlevu, in da jim, kar je moč, tudi s čedno steljo nastilja; ker teleta, ki so v vlažnih, merzlih in nečednih hlevih, naj jim še tako dobre piče daješ, se ti ne bodo nikoli po volji ponašale. Naj si omislijo kjerkoli vaščanje bika, če tudi najboljšega plemena, jim ne bo junec tako dolgo v pravo korist, dokler ne bodo telečje reje in strežbe zboljšali.

Ravno tako važno delo je tudi, da se na snago in čišenje kože gleda. Tele mora vsaki dan s kertačo očejeno ali pa saj s slamo dobro odergnjeno in osnaženo biti. Le lenúh bo trobil, da telet ni treba čediti.

Kdor se bo po teh podukih ravnal, se z dobro in obilno klajo preskerbel in si svitál, zračen, gorak, prostoren, in z eno besedo živiniz drav hlev napravil, obljubim, da bo v malo letih svojo živino jako zboljšal in si svoje dohodke veliko pomnožil. Pri vsem tem bo pa vendar pri živini malo opravil, vès njegov trud bo zastonj, če ne bo ob enem tudi za zboljšanje senožet in travnikov skerbel, da bi več in boljše piče pridelal, kolikor je za rejo zboljšane živine potrebuje. Umen in prebrisan gospodar pa ne bo nikoli več repov v hlevu terpel, kakor le toliko, kolikor jih prerediti more.

Hlevi, v kterih živina večji del svojega življenja preživí, veliko pripomorejo k bolji živini; ni tedaj vse eno, ali so prostorni ali tesni, svetli ali temni, zračni ali zaduhli. Dober hlev mora tako prostoren biti, da ima v njem živina prostora dovelj, da ne stojí na tesnem; visok je najmanj 10 do 11 čevljev in svetál tako, da se v njem vse, kar je, razločno vidi. Hlev mora biti suh, poleti hladan, pozimi gorak in tako napravljen, da se dá lahko prevetriti, kadar je treba. Tla naj so iz cegla napravljene in za živino naj je žleb, po kterem se živinska scavnica iz hleva odceja.

Kako slabe goríce popravljati.

(Dalje.)

6. Saditi:

a) rožje, ktero se s tersa, dobrega tersa, nareže, se mora spomladi saditi pred kopjo; če je mokro leto, se prime in raste. Jame se morajo najmanj na dve matiki globoke kopati, rožje na pol čevlja narazno nasaditi, dobre zemlje ali drobnega gnoja notri nasipati, kajti goričina zemlja, posebno po bregih je slaba, in sajeniki v suhih letih ne rastejo radi, zato jih podlevati moraš;

b) kjučece. — Toti se napravijo, da se dobrega tersa, rožje, poldrugi čevelj dolgo, nareže v rezi, pri kolencu na debelem koncu lepo okroži, po stotinah v snope ali rožance skičeno vkup zveže, na sprotiletje (pomlad) na vuhkem mestu ali v senci tako globoka jama v zemljo skopa, da toti rožanci se v zemljo skrijejo. Morajo se naopak, z veršiči doli obernjeni, v jamo djati, zgorej na nje maha nadevati, da jim vuhkoto derži, in tako z zemljo pokriti. Do Ivanjšeka toto rožje požene korenje na debelejših koncih zgorej pod mehom, in tedaj se mora iz zemlje vzeti in ko je mokro saditi. Morajo jame se zadosti globoko skopati kakor pri ovem rožji, ne pregosto ne preredko rožje v zemljo navtikati, dobra zemlja ali droben gnoj dati, zakopati, pa dobro zatlačiti, da se raje primejo;

c) podpaznjače ali grebenice (grobance) take vlačence, ktere kopač o kopi samo pod eno pažo v zemljo dene, kakor globoko kopa. Tote tudi zadej in spredaj iz zemlje stojijo in grojzdje prinesejo. V jeseni se pri tersu zodrežejo in spipljejo, ali pa na sprotiletke, kadar se začne grobati ali saditi. Mora se jim jama globoka skopati, tako

kakor tersu, korenje zodrezati, da pervo korenje ne raste več, temoč v zemlji drugo tirajo. Morajo pa se vlačence na tistem koncu, kjer imajo korenje (korenine), lepo ošpičiti, v jami v zemljo navtikati, en čevelj narazen; ako so dolge, tudi doli položiti, in ravno tako pognojiti z zemljo, gnojem ali vejenikom in nakoliti kakor ters;

d) ters saditi. — Stari ali mladi ters, ki mora kje izkopan biti, se mora inde po rečinah v goricah v jame tako globoko posaditi ali ležeč pogrobati in pognojiti kakor ovi ters; rad in lepo potem raste;

e) saditi sajenike iz rožjenice ali njive. S totimi se ravno tako ravná kakor z vlačencami; samo če imajo več rožja in dolgega, se mora rožje po jami doli polagati kakor stari ters, in tako ležeč pogrobati.

7. Goba se odpravi, če pri grobanji še enkrat globokeje jame skopaš, kakor po navadi; potem pa se najprej pol jame z rahlo zemljo zasiplje in na njo ters razloži. Gobe na tersu se pravijo tiste kraste, ktere se že na mladem, v mokri zemlji rastečem tersu prikažejo in tersu škodijo, da se že drugo leto posuši; temu se pravi: „goba kolje ters“. Če je pod tersom v jami rahla zemlja, voda v toto zemljo odide; in tersu ne more škodovati; tako bolj suh ostane, in goba se ne dela na njem tako lahko. Na to srednilo (pomoč) so ljudje prišli tako: Dva sina sta v goricah grobala, kjer je goba ters klala, pa sta pregloboke jame skopala. Oče pride zravno in najde pregloboke jame; veli jima, na pol jih zasuti in ters pogrobati. Nasledek tega je bil, da po tem tù goba tersa ni več klala, in gorica je popravljena bila.

8. Sterme gorice, kjer voda ters odkopava in zemljo odnaša, se znajo popraviti, ako se gostejši grabnički, malo nagnjeni, napravijo, da se na več krajih voda lovi, in ne more tako naglo iti in zemlje kopati in odnašati. Na koncu totih grabničkov pa morajo biti jame, da se mlaj ali pal tam lovi, in kadar so polne, se mora blato iztrebiti in na kup izmetati, da se te na sepe ali v gorice znosi. Take jame se morajo tudi zunaj goric delati, kjer voda gré, da se mlaj nalovi.

9. Neplodni in bodikasti ters se popravi, če se pocepi z rozgami boljšega in rodovitnega spola. Mora se ters globoko odkopati, v zemlji odžagati, in ravno tako vcepiti, kakor drevo, samo z eno rozgo, in čepek se mora rozgi bolj na strani pustiti, da na sredi rozga debel steržen ima. To se mora delati mesca sušca, kadar se drevje cepi. Ters se mora okopati, strebiti, se dobre zemlje dati, kadar je cepljen, zatlačiti z zemljo in nakoliti, da ga potlej kopač ne premikuje več. (Kon. sl.)

Slovenske národne potrebe.

Spisal K. Žavčanin.

He, he! — bo rekel marsikter naših domorodcev — o tem se pa že dá kaj pisati! In zares! mi vsi prežívo čutimo in spoznamo, koliko in kako silnih potreb v národnih zadevah imamo, ki vse učitelja čakajo. Do današnjega dné še toliko nismo dosegli, da bi bili narodnost svojo uveljavili ali kakor Nemec pravi „die nationalität zur geltung gebracht“. In to je zadosti malo! Lagueronierov in Aboutov nam manjka. Potem bi že šlo.

Moja navada nikdar ni bila še le po dolgih uvodih do rečí same priti; zato tudi sedaj brez ovinkov naravnost do jedra sežem.

Pred vsem je nam Slovencom treba, da naši narodnosti veljavnost zadobimo, to je, da se tudi mi Slovenci smemo za tisto mizo usesti, pri kteri drugi narodi sedé, vživaje vse pravice, ktere svobodnemu človeku grejo. Da pa morajo dobro déti, vidimo iz tega, ker se uživavci teh pravic tako dobro čutijo. Da veljá narodnost naša, je tedaj za nas Slovence silna potreba; ako to dosežemo, bo marsikaj druzega tako rekoč samo po sebi prišlo. Hočem vam tedaj, dragi rojaci moji, pot pokazati, po kteri bi se dala najberže in najlaglje naši národnosti ona veljavnost zadobiti, ktera ji gré po volji božji in cesarjevi, in kakoršno imajo že drugi narodi.

Najpervo je treba, da se zdrami v našem ljudstvu zavednost narodnosti slovenske.

O čem pa obstojí zavednost narodnosti? V kratkem bom odgovoril. Zavednost narodnosti obstojí v tem, da se národ spozná za samostojen del (organ) v družtvu drugih narodov, ki so vsak za-se tudi samostojni deli ali organi, od kterih ima vsak svoje potrebne naloge, tedaj posebno delavnost, neodvisno od delavnosti drugih organov (narodov). Vsak tak del pa koristi vsem drugim in tako celoti — deržavni. Ako le eden teh organov mora drugemu služiti, kakor na pr. mi Slovenci, to je, ako mora namesto tistih opravkov, za ktere je ustvarjen, doprinašati druge, za ktere nima zmožnosti in tudi ne dolžnosti, ni bolán samo ta organ, ampak celo telo je bolno. Ljudstva, pri kterih je zavednost narodnosti prebujena, so podobne čujočemu človeku, — on vé od sebe, da je. Narobe so ljudstva, pri kterih zavednost narodnosti še ni prebujena, slična spavajočemu, kteri od sebe ne vé, da je. Lahko je enega spijočega zdramiti, da se zavé, al težko celo ljudstvo! Pri poedinih (posamesnih) moramo tedaj pričeti zavednost narodnosti zbujevati, in sicer pri našem mlajšem zarodu. Stara terta se ne dá več zravnati, stara kost ne več gibčna narediti. Je pa enkrat ta zavednost izbujena, ne bo več zaspala; vtisne se neizbrisljivo v duh, kakor sv. otajstvo (sakrament) v dušo.

Vpraša se pa: koliko se je do danes v tem obziru storilo, ali z razločnejimi besedami: kolika je dandanašnji zavednost narodnosti pri nas Slovencih? — Priznati se mora, da se je, celó poslednje leta veliko, čuda veliko storilo v prebujenje našega ljudstva, ako primerimo sedanjost s preteklostjo. To „čuda veliko“ se pa skerči v neznatno pičico, ako se primerno z drugimi narodi, postavimo, z Nemci, Francozi, Talijani, Madjari itd. Vsak, komur so naše razmere znane, lahko prevdari, koliko nam je še storiti treba.

Kar je krepki uterdbi národne zavednosti pri nas Slovencih zlo zlo zoperno, je to, da so naše moči slabe. Malo nas je, za samostojno narodno življenje premalo! Podobni smo šibki mladiki, ktera, ako ji krepkega stopa ne prisadimo ter je na-nj ne privežemo, jo utegne podreti nevihta protivnega vremena. Krepak stop je že poleg nas vsajen; samo privezani smo le prerahlo na-nj. Ta stop je národ serbsko-hervatski. Vezila, ktere so nas dosedaj, žalibog, bolj razpenjale kakor sopenjale, je treba, da močno skujemo, da se moremo nasprotnikom našega omikanja na temelji narodskih principij ko eno celo telo protistaviti. Nasproti bo pa to porodilo v nas zavednost naše moči.

Zraven tega bi morale zavednost narodnosti jako pospešiti naše šole, visoke, srednje in ljudske, pa se vé da ne take, kakoršne so dandanašnji, ki tako rekoč morijo našo narodnost. Dalje bi morali naši duhovni, pisatelji in časniki si za pervo nalogo postaviti prebujenje zavednosti samega sebe v našem narodu, in sploh vsak izobražen Slovenec, kteri s prostim narodom občuje. Brez izbujene národne zavednosti je pri nas omika na narodni podlagi nemogoča. Se omikati, se izobraževati nam pa veleva naš poklic, nam zapoveduje Bog, nam ukazuje naš presvitli cesar! Zato rečemo na glas: da vsakter, kdor je protivnik naše omike na narodski podlagi, tedaj posredno protivnik probujenja narodne zavednosti, je tudi protivnik zdravega uma, je grešnik zoper Boga in naravo, je sovražnik našega cesarja in njegovih ukazov! Tako na debelo se mora dandanašnji govoriti, drugač ni hasni, drugač je škoda za vsako besedo, za papir, za čas in za vse skupaj! Naši protivniki, kterih morebiti v nobeni fari pri nas ne manjka, imajo prezarobljene ušesa, kakor da bi gladkeja beseda kaj ko-

ristila. Odkriti se morajo in pokazati, kakošni so od znotraj, da se jih človek varovati more. Dokler se pri nas Slovencih narodna zavednost ne obudi, ostanemo ljudstvo, kakor do zdaj, pa ne narod. Ostanemo v nevednosti, kaj in kdo da smo!

Celo ljudstvo se ne dá, kakor postavimo, en sam človek prebuditi; tù je treba let in let, treba je izreje. Kakor so morali Izraeljci celih štirideset let v pustinji ostati, dokler ni pomerl v Egiptu rojeni pokvarjeni rod, ravno tako se mi vidi, bodemo tudi mi Slovenci na novi boljši zarod čakati morali, ker današnji dan se ne dá več preoberniti. Zatega del pa ne smemo mi, ki smo sedaj, kakor malopridni gospodar reči: zakaj bi mladike cepil, ker vidim, da sadja ne bom nikdar užival? Tak govor more le iz gerdih, sebičnih ust priti.

Da naši narodnosti veljavnost pridobimo, je nam dalje treba domorodstva, al še bolj bi mi dopadla beseda: domoljubnosti. Obsežka te besede mi morda ne bo treba razlagati, saj že sama po sebi zadosti jasno govori, da se mora dom ljubiti. Ako hočemo narodne naloge spolnovati, je domoljubnost tako neobhodna stvar, da brez nje nič ni, prav nič ne. V domoljubji ima vse, kar koli so narodi velikega in plemenitega doprinesli, svojo korenino, svoj zadnji uzrok. Domoljubje je za narod to, kar je, postavim, za uro vertilo — peró. Kakor je ura brez peresa le mertva stvar in ni za nobeno rabo, ravno tako je tudi narod brez domoljubja le mertvo telo, brez duše, brez življenja, ki namenu stvarnikovemu ne zadostuje. Poglejmo v zgodovino že davno preteklih časov, v zgodovino Gerkov in Rimljanov, in preiskujmo, kako so tako mogočni postali v izobraženosti in v vladni sili?

Ali kako drugač, kakor po svoji iskreni domoljubnosti? Pri njih je bil pregovor: „Dulce et decorum est pro patria mori“, ali po slovenski: „za domovino umreti je sladko in častito“. Vzemimo jih tudi mi v posnemo in izgled, naj tudi pri nas obveljá njih pregovor, naj bo tudi za nas domoljubnost najperva gradjanska in politiška krepost. „V mlačni vodi se še kaša ne skuha“ — pravi naš narod, in ima prav. Podkuriti je tedaj treba pod mlačne serca z živim in svetim ognjem domoljubnega duha, ki se tako rad ulame, in enkrat unet, neugasljivo gorí in tako milo ogreva. Še enkrat ponovim tedaj, da brez domoljubja ni nič, prav nič. Domoljubje je svetinja, brez ktere bi bilo zastonj le besedico o narodnih potrebah spregovoriti. Nasledki pravega domoljubja pridejo tako rekoč sami po sebi. Domoljubnost mora pa, ako hočemo, da bo plodna, biti vseskozna, to je, navdani morajo biti ž njo enakomerno vsi stanovi od kmeta gori do gospode po celi slovenski zemlji od Soče tjè do Sotle, kakor dolga je, široka in visoka. Ako le enega stanú, ako le ene slovenske pokrajine manjka v vencu domorodnem, je kita raztergana; — vsako zdravo telo mora biti celo, drugač nima od nobene straní, od kodar jo le pogledaš, zložnega obraza. Vse tedaj, kolikor nas je Slovencov Bog ustvaril in povsod, kjer se naš mili jezik glasi, je treba, al ne — zapoved je, in sicer zapoved Božja, da svojo domovino ljubimo. Spoznati se moramo za en narod, ki ima do vsega tistega pravice, do česar imajo pravice naši sosedje Nemci, Italijani, Madjari in Horvatje. Naše sredotočje naj je v Ljubljani. Ljubljana je serce slovenskega naroda; v nji je naša narodna inteligencija; na njo moramo gledati, ona je za narod to, kar je severnica mornarju. Domoljubnost je pa v današnjih časih, zlasti pri nas Slovencih, težka stvar. Skušnje nas učé, da domorodcu niso poti s cvetlicami posipane, da ga ne čaka dosti veselja, — nak! muke, preganjanje, osumnjevanje in Bog vé kako nevarni in hudobni naklepi ga čakajo od vseh straní. Da domorodec ne bi v svojem sercu našel obilne nagrade svojega domoljubja, bi Bogme! bilo malo domorodcev. Kdor hoče tedaj v sedanjih časih domorodec biti, mora znati križ nositi, hvalo pa v blagočutji izpolnjene dolžnosti in pa — unstran sveta iskati. Ali ni zadosti, da smo vsi in povsod domorodci samo po mislih in težnjah, — naše domorodstvo je treba pred vsem v djanji pokazati. V sv. evangelji stojí pisano, da tisti ne bo izveličan, ki samo na glas kričí: „Gospod, gospod!“ — treba je pred vsem dobrih del. Slovenski domorodec mora tedaj delati, in sicer posebno v dušni prid in napredek našemu narodu. Več ko bo uspeha imela njegova delavnost, več bo sadja, večje bodo njegove zasluge za narod, kteri si jih zapisuje z neizbrisljivimi zlatimi pismenkami v večno knjigo svoje zgodovine. Komur je tedaj slave mar — in nadjam se, da nemarnika ni med nami — naj se za domačo reč potegne; pri nas je še „dosti lovora“ za zaslužne glave.

Domorodec ostane, ako je mož prave korenine — in to mora biti vsaki izmed nas! — domorodec za vse svoje žive dni. Naj sapa vleče od te strani, naj bura piha od nasprotne plati, naj je domá ali na ptujem: vse eno, — on ostane zmiraj in povsod — slovenski domorodec, ki se le za en cilj in konec poganja, od kterega v nobenem slučaji ne odstopi. Doslednje naj bo domorodstvo vseh nas, kolikor se nas ponaša, da smo Slovenci. Naš zarod nas bo presrečne čislal, da nam je osoda tako mila bila, da živimo ob času, ki nam toliko lepih priložnost ponuja, se domoljube skazati. Ne dajmo tedaj zastonj ta čas preteči, drugač nam bo naš zarod po pravici rekel: Niso bili vredni svojih očetov! Posebno bi pa tebi, mladež slovenska, domoljubje v serce vdihnul, ker v tvoje mlade persi zakrila je Božja previdnost bodočnost — prid ali zlo — slovenskega naroda. Da bi mi bil dan nebeški dar govorljivosti, govoril bi ti nadušeno, kakor nadušeno govoril je nekdaj Cicero „pro domo sua“, da bi te ogrel, ako si morebiti še premlačna, da bi te poterdil, ako si v domorodstvu še nestalna! Domoljubna mladež je cvet svojega naroda; če pa cvetja ni, mislim, je zastonj sadú se nadjati.

Poleg mladeži je treba, da je posebno naše duhovstvo (svečenstvo) domorodno. Ono ima pri nas, ker je ljudstvo še pobožniše kakor drugod, med vsemi stanovi največjo moč do naroda, ki mu je večidel vès udan. Vsaki, kdor se le poveršno bavi s slovstvenimi našimi zadevami, mora priznati, da ima naše duhovstvo velike in neprecenljive zasluge za naše slovstvo; al vendar — ne zamerite mi te odkritoserčne opazke — bi še bilo kakor Nemec pravi: „noch vieles zu wünschen übrig“. Jaz sam poznam dosti duhovnov naših, ki so terdi nemškutarji; pod to besedo razumem: ponemčenega Slovenca. Njih beseda s prižnice, ki bi imela biti čista, gladka in mila, kakor je prava slovenščina sploh, je herpava in neotesana in okorna, kakor so hribovske coklje. Raje poslušam stare naše župnike z njihovim empatičnim: „To življenje téh svetnikov“, kakor pa mlajše spačence, ki najsveteje stvarí narodu v tako umazani obliki prednašajo. (Jaz govorim po lastnih skušnjah). In koliko hasne taka pridiga, vprašam, ki jo naš kmet le na pol razume, naj bo drugač še tako dobro izumljena in sostavljena? Odgovor, mislim, ni težak. — Vikša ko je stvar, ki se nam razklada, bolj izbranih, bolj slovesnih besed se mora razkladavec posluževati. Kaj je pa vikšega za nas na svetu, kakor je Božja beseda! Ona mora tedaj v skerbno izbranih, slovesnih besedah nam razlagana biti, drugač ne napravi v naših sercih nobenega vtisa. Naši duhovni bi morali tedaj, ako že ne iz domoljubja, saj zavolj uspešnega razkladanja Božje besede, se popolnoma naučiti čiste književne slovenščine. (Dal. sl.)

Potnikove misli in opazke
hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor.

(Konec).

Poglejmo šče malo v učilnico v graškem predmestji, da se po nasprotji reč jasnejše razvidi. Tisti den popoldne je tudi bil izpit v učilnici slovenske cerkve; vse inači.

*

Učencov je tretjina iz predmestja in neki celo iz mesta, drugi pa iz okolice; učilnica v pervem razredu je res tako nadeta bila, da so morali dečeci in deklince okoli klopi stati. Izpraševalo se je pametno, odgovarjalo gladko, lepo po knjigah slovensko-nemških; vsak učenec je vedil taisto poved po slovenski in nemški povedati ter njeni pomen razložiti, bodi si Slovenec ali Nemec, ravno tako gladko je teklo računstvo slovenski pri slovenskih in nemški pri nemških; petja se je mladost tudi prav dobro navadila, peli so nedolžni otročiči kakor angelji pred jagnetovim prestolom; vsej je Slovencu petje prirojeno, zakaj bi ne pel?

Po tem, kar jaz premorem razsoditi, je poduk tako dobro osnovan, kakor se le misliti dá, in taka bi naj bila vsaka predmestna učilnica po sedajšnjih okolnostih, tedaj gotovo vzorna predmestna učilnica. Zato se ni treba čuditi, da pametni gospodje nemški tudi otroke v predmestje pošiljajo se slovenščine učit. Občna in očitna hvala bodi vam darilo, premili gosp. Ferk, ki tako jasno svojo nalogo umete! Bog nam daj več tako modrih učnikov, nikar mučnikov, kakor jih polne koše imamo! Drugi razred je tudi dobro ustrojen, samo nekoliko preveč šče po tuje zavit; postavimo: računili bi učenci slovenski naj po domačem, nemški pa po svoje, ker dosti leži tako oboje stane, hitreje se naučijo; vsej vsak otrok v materinščini najleži misli, ne pozabijo tako naglo, in tako le morejo korist žeti pohajaje štiri ali pet let. S tujimi narekbami za naše ljubljenčke se ne morem sporazumeti; prava pisava se po takem ne pripravi ter uma ne bistri; to se naj nadalje za slovenske učence opusti. Otroci morajo sami pisati slovenske sostavčice, čijih snovo je treba pervlje razložiti in obliko povedati, po kteri se naj ravnajo; gradivo bodi vselej tako, čegar obseg jim je znan. Na koncu se je v lepem govoru deklica zahvalila za dušne darove, ki so jim se celo leto delili; tekla ji je sladka domača besedica kakor bister potočič po cvetoči tratici. — Tako ste dve učilnici četert ure narazen obe v mariborskih predmestjih različne kakor noč in dan! Treba se je živo truditi, da bodo naše učilnice vse skoz in skoz národne omikavnice, nikar več mučivnice in tujivnice.

Pečaje se s tem neugodnim delom omenim tudi slovenščine na glavni učilnici. Tù ste slovenskemu jeziku dve uri namenjene po razredu; nekoliko se na-nj gleda, pa vender šče dosle učenci štertega razreda pridši v gimnazijo niso znali vsi slovenski brati; zato se derznemo ponižno poprositi ogledništvo narodnih učilnic, naj se v rečenih dveh urah res slovenščina uči; vsej se tudi letos v gimnazii v pervem razredu vsi učijo, in težavno bi bilo šče le z abecejem početi, napredek drugih bi se zeló oviral. Ukazano je, da se v tej učilnici slovenski učí, pa prigodno pogledavši letos spričevalo nekega slovenskega dečka, ki je privatno skušnjo napravil, sem opazil, da šče vedno predel: „Slovenische Sprache“ ima dolg potez, to je, da se iz tega ni izpitavalo. Tako se godi za ravnateljstva glavne učilnice v Mariboru! V rečnico se posojuje učnik za slovenščino iz glavne učilnice, tedaj je posojivni učnik. O véliki noči se tù iz slovenskega jezika ni izpraševalo pri skušnji, je li na koncu leta, ne vem.

Bravci naših „Novic“ vejo, da smo od visokega popečiteljstva letos razpis dobili z vprašajem, kako bi se dobro v slovenščini in nemščini moglo napredovati. Povedali smo svoje mnenje odkrito ter brez strahú, kakor so ga po priliki „Novice“ v slovenski prestavi razglasile, pa tudi za to posvarilo na laket dolgo dobili, ktero bomo o svoji dobi razglasili. Visoko popečiteljstvo je 9. rožnika določilo, da so vsi slovenski učenci dolžni se svojega jezika učiti (to je že pri nas poprej bilo), da red iz slovenščine ima tako moč na občni red, kakor drugih predmetov (tudi to za nas ni nikaka novost, kar imeniki jasno svedočijo) in da se ne bodo lahko neslovenski učenci upraščali od učenja slovenskega jezika; ravnopravnost! Pravico upraščati je namestništvo zročilo ravnateljstvu. Ime sme vsak po slovenski si pisati, samo v imenike in spričevala se zapiše, kakor je v kerstnem listu. Učniki so razun treh in verskega učnika sami Neslovenci, čeravno naših rojakov dosti po raznih deržavnih pokrajinah životari, smo vendar letos spet namesto svojih tuje dobili. To krivico premišljuje sem ravno zadel na besede Njeg. Veličestva v „Wien. Ztg.: „Auf den Grundlagen der wahren Freiheit, auf den Grundlagen der Gleichberechtigung aller Völker des Reiches und der Gleichheit aller Staatsbürger vor dem Gesetze wird das Vaterland neu erstehen in alter Grösse, aber in verjüngter Kraft“. Tudi gospod grof Rechberg je 22. kimovca rekel, da naj se vsem narodnostim pravica zgodí in njih terjatve spolnijo. — Preteklo šolsko leto smo naročito napisali v učnem načertu in debelo podbrisali, da se je naš jezik v domači besedi po vseh razredih učil, pa slavnemu ravnateljstvu se je račilo to opazko opustiti, — zakaj pa?

Šče nekaj čudnega. Za kavano pri gledališču plačuje naročnino na „Novice“ nek domorodec, nikar kavanar; nedavno se je zgodilo, da je nekdo iz njih list izderl, kjer je bil konec sostavka „Slovenstvo na Goriškem“ in pervi odlomek: „Potnikove misli in opazke“ itd., drugokrat pa odnesel list. S takim orožjem se borijo naši nasprotniki ali bolje tlačivniki naših svetih pravic; te bitja gotovo ne vedó, kar je v sedmi Božji zapovedi prepovedano. Če vam je na čast, le po njem; pošten človek pošteno ravná!

Mili slovenski bratje, pokazal sem vam kervave rane, ki mamijo našo narodnost in še grozijo veče nastajati ter hujše skeleti, ako se jim s krepkim zdravilom ne pomore, da se učinjene posušijo, nove pa več ne urezavajo. Odsle nam gerdi kampuš ne sme več lipe podjedati; paziti hočemo na svoje sveto blago, na svojo narodnost. Delajmo krepko in neprestrašeno na domačem vertu, naslanjajmo se na postavnost; krivica in nepostavnost se mora zrušiti, prepasti, razdreti.

Zdravo, prijazni Maribor! srečno, mili slovenski prijatelji in tovarši! Bog daj, da minujo spletke, ki tlačijo pravice narodnega jezika v šolah naših! **R. B.**

Kratkočasno berílo.

Dve kleti ali konobi.

(Dalje.)

Sledeči dan zvečer, ko je sam s sinom v hiši sedel, mu pové, da mu je nevesto snubil in da je dobil zadovoljen odgovor. Osip zabledí in reče, da ga nič kaj ne mika oženiti se.

„E, kaj“, odgovorí Ovčarić, „tù se ne vpraša, ali te mika ali ne; dosti, da se ti ponuja nevesta z lepo doto; tega ni treba dolgo premišljevati. Te dni bo Bačvarica se enkrat sèm dopeljala s svojo hčerjo, ogledat tebe in naše pohištvo; zato ti svetujem, da se kolikor ti je moč lepo napraviš in da se do nju tako spodobno obnašaš, kolikor je le moč, ako hočeš, da ti ne razbijem rok in nog in — Bog!“

Osip se je ravno tako malo, kakor Dómica, prederznil ustavljati se svojemu očetu in gré obupajoč iz hiše, da bi mogel pod milim nebom prepustiti se svoji veliki žalosti.

Vzdigajoči se vihár je popolnoma zlagal se z nemirom njegovega serca. Oči njegove so se veselile pogubonosnih oblakov, ki so vzdigavali se nad vinogradi, in njegovim ušesom je bilo preprijetno poslušati gromenje zmirom glasneje in vdarjanje treskov, kterim je pravil in tožil svojo serčno žalost. Truden od žalovanja in notranjega nepokoja se podá nazaj v hišo in se verže na posteljo, ko je vihár najhuje razsajal od zunaj. Kakor s škafa je dež lil in kakor v potokih se je valila voda po ulicah, grom je razsajal v polni serditosti in blisk za bliskom razširjal dnevno svetlost po okolici vsi. — V vsaki hiši je luč gorela v kotu pred razpelom in vsaka gospodinja je imela žegnano oljko prižgano na ognjišču. Strahovito tedaj udari strela v po-

slopje sovražnih sosedov in omamljajoč grom zadoní, da je vsak mislil, tresk je vse pokončal.

V najsmešniši opravi, ki se more misliti, so prileteli kakor na udarec Matelić in Ovčarić, Dómica in Osip, véliki hlapec in mala dekla, vsi fantje in dekleta vén iz sobe in spavnice, iz skednja in staje pod nemilo nebo, otet se pogina, ne pazeč na ploho, ki je lila šumeče na njihove glave. Z zaspanimi očmi in trepetaje na vseh udih so potlej stali, kakor živi žlebovi pred hišama in zijali proti njunima verhoma, boječi se, da bo sedaj in sedaj pokazal se ognjeni petelin na strehi. Al ni bilo ne dima ne plamena, in malo za tem sta jih prisilila mraz in dež, podati se nazaj vsak na svoje mesto.

Zdelo se je vendar, kakor bi bil vihar z unim svojim strahovitim treskom vso moč zgubil in dospel do najvišje stopnje: dežuje le malo še, grom potihujo, kakor pes, ki ga je gospodar ozmerjal, oblaki se razgubé, voda uteče, in ljudje nekoliko oserčeni so si sedaj upali z lojenicami in svetilniki vse preiskati, da bi našli škodo, ki jo je strela storila; al v svoje preveliko začudenje niso mogli najti ne najmanjega sledú.

Ko sta drugi dan odperla kramar Jurkin svojo štacuno in mesar Kolarić svojo mesnico, je bilo na obeh mestih čuda govorice o viharji in njegovih nasledkih. Večina kupcov, ki so prihajali v mesnico, so stermeli, da silni tresk ni vžgal nikjer. Mesar Kolarić je pa terdovratno terdil, da je strela udarila pri Mateliću ali pa pri Ovčariću in tudi zapalila, toda samo notri v poslopji je gorelo in ogenj so precej pogasili; poškodovanec pa je to reč tajil in skrival, zato da bi se sosed ne mogel veseliti njegove škode, ki mu je zmiraj želí. Al vkljub vsemu terjenju in vkljub vsemu poznejemu preiskovanju ni mogel ne Matelić ne Ovčarić rešiti zastavice čudovitega treska.

Vendar ta zgodba ni bila brez posebnega upliva na osodo zaljubljencov, kakor bomo kmalo vidili.

Od tega večera sta se Ovčarić in njegov sin zmiraj bolj pisano gledala. Oče se je obnašal proti Osipu zmiraj neprijazniši in ostreji, Osip nasproti je vedno bolj kljuboval in se kujal.

V tem se je približal dan Dómičine zaroke; Čep je imel priti k Mateliću. Pri Mateliću je bilo toraj vse živo in gibčno. Že od ranega jutra so čistili in snažili; hlapci in dekle so letali iz sobe v sobo in so se zdeli tako nepokojni in nepočakljivi, kakor njihov gospodar, ki je zmirom k vratam hodil gledat, kdaj bo prišel leni ženin. Dómica je pa v svoji samotni izbici z objokanimi očmí pričakovala hude ure.

Vse drugače je bilo pri Ovčariću. Ta je namreč zvedil od vélikega hlapca Markota, da je Osip sklenil v svojem obupanji, pobegniti jo, in da je zato že vkup zvezal svoje kopita. Precej časa šeta z rokama na herbtu gori in doli. Nazadnje je bilo viditi, da je nekaj sklenil. Naročivši nekaj vélikemu hlapcu Markotu pokliče sina k sebi in mu ukaže, ž njim iti v klet.

Pridši v klet (kelder), prižgé Ovčarić lešarbo stoječo na praznem sodu, pa reče Osipu: „Kakor slišim praviti, se ti meša v tvoji butici; ti misliš pobegniti; al jaz ti bom to zabranil. V ti kleti ostaneš zapert tako dolgo, dokler se ti možgani ne poravnajo“.

S temi besedami zapusti oče sina, ga ne pogleda več in zaklene vrata za sabo. Osip dolgo stojí vès omamljen in stermo gleda v berlečo luč, ki je njegovo ječo le za silo razsvetljevala.

Nazadnje se vendar zavé; al jeza in serditost nad tako sramotnim ravnanjem ste mu zavrele kerv.

Ta hip morebiti je Dómičina zaroka; ta hip morda je prodana ona vinskemu mehu, ta trenutek morebiti se ji prilizuje — in Osip tega ne more braniti ter je kakor norec ali hudodelnik zapert v tamni ječi!

Zastonj leta k vratam, kliče očeta in pôsle, žuga odpreti čepe vsem sodom in izpustiti vse vino; zastonj terka in razbija kakor norec po vratah in jih stresa, kakor ulovljen lev svojo kletko. Zapah in ključavnica se smejata jezi njegovi.

Utruden se vleže na škopnik slame, ki jo je zraven praznega soda, kjer je luč gorela, za-nj pripravil véliki hlapec Marko; dolgo časa tako ostane v tihem tuhtanji in stotere misli se mu križajo v glavi, kako bi se osvobodil; toda izmisliti ni mogel ničesa.

Nazadnje se pomiri, kljubovanje sopet izbujeno zaduši, kakor gost pepel, plamen strasti njegove.

Čez nekoliko časa se vzdigne počasi, vzame lešarbo in pregleduje prostorno klet brez namena. Trebušasti, z železnimi obroči nabiti hrastovi sodi, ki so bili poredoma postavljeni, kakor vojaki v versti, so metali svojo orjaško senco na slabo razsvetljene bližnje in daljne stene. Zdelo se je samotnemu Osipu, kakor da bi podzemeljske pošasti postopale okoli njega v nerazločnih podobah. Vse je bilo tiho kakor v grobu; skoro ga je groza popadla.

Zdaj se približa steni, ki je Mateličevo klet ločila od kleti njegovega očeta.

Nehoté in nevedoma vzdigne lešarbo, da je vsa njena svetlost padala na mokro steno. Svete nebesa! kaj ugleda tukaj? — Misli, da se mu sanja; z roko si tare oči in potlej še enkrat tjè posveti, stopi potem bliže k steni, da bi vse bolje vidil.

Stena je bila od verha do dna počena in je imela tako veliko poklino, da se je človek brez truda skozi splaziti mogel. Zdaj je bila hipoma rešena zastavica strahovitega treska. Strela je očividno strop ali obok prederla, raztergala steno od verha do tál in se zgubila v zemlji, ne storivši nobene druge škode. Da pa pri preiskovanji niso našli pokline, je bil kriv steber, ki je stal blizo nje in jo zakrival očem, ako še ni prav do nje prišel.

Precej se spravi preko peska in persti, in se splazi skozi luknjo v Matelićevo klet. Tudi ta klet je bila jako prostorna in dobro obokana, s stopnicami precej poškodovanimi in na verhu njih so bile težke železne vrata. Tik samih sten so stale tudi tukaj velike okroglotrebušne bačve, kakor v konobi Osipovega očeta, in tukaj kakor tam ga je obdajala enaka samota in tema, pa tudi tù je steber zakrival luknjo, da je ni bilo viditi drugač kakor od blizo.

Hipoma pride Osipu na pamet, da Dómica navadno sama hodi zvečer po vino za očeta, in tiho upanje ga spreletí, ktero je pa, kakor luč brez olja, precej spet ugasnilo, ko se domisli, da je danes dan Dómičine zaroke in torej ne more upati njenega prihoda. Toliko gotoveje pa je bilo misliti, da bodo pôsli prihajali v klet po vino za njemu toliko zoperno slovesnost; le sam s sabo se ni mogel zediniti, ali bi se tem pokazal ali skril.

Minulo je precej časa med tem razmišljanjem, poslednjič pa sklene, zapustiti začasno ptujo posest in na očetovo zemljo nazaj se splaziti — vsled pravila, da je čakajoča politika včasi najbolja. (Dal. sl.)

Dopisi.

Iz Zagreba 27. oktobra. K. Ž. — Danes imam polno torbo vsakoršnih rečí. Naj mi nihče ne zameri, ako jih vse na en nereden kup izsipljem; po svojem bitji so tako različne, da ni mogoče vseh v en kalup zliti. Pervo je, da Vam povem, carski diplom od 20. oktobra tukaj ni bil ravno prenadúšeno sprejet; res je, da prostovoljna je bila razsvitljava mesta, da vojaška banda je igrala, ljudje so popevali in klicali po ulicah: „Živio naš kralj! — ustav! — domovina! — narodnost! — ban!“ itd., al od superlativa je nadušenje vendar daleč bilo, mislim, da zato, ker naše stanje še ni popolnoma določeno in Horvatje, Slavonci in Serbje še ne vejo, pri čem da so. To je napravil tisti stavek v diplomu, po kterem imajo deželni zbori v Zagrebu in

Peštu še le razmere ustanoviti, v kterih bote zanaprej stale Ogerska in Horvatska ena do druge. Skozi deset let je popolna neodvisnost Horvatske od Ogerske fait accompli, in razmere v teh desetih letih med Ogersko in Horvatsko so bile tiste, kakor na pr. med Horvatsko in Štajersko. Da je pa vlada to ignorirala, je — mislim — samo zavolj Horvatov storila, da jim ugodi in priložnost dá, se prostovoljno postaviti ali pod Pešt ali pa pod staatsministerium. Ako sem prav zastopil gosp. B. Š. v „Pozoru" namirava ravno na to alternativo, rekši: „plovit ćemo opasnim prodovom medju Scyllom" in Charybdom". Morebiti se bo pa dal kak drug — tretji — pot najti, ki nas izpelje iz te zadrege. Bog daj! Že se je začel prepir po časopisih zavolj te stvari in sicer z ravno tisto strastjo, kakor pred nekimi leti. „Pozor" je že zadosti očitno rekel, da „zvan prijateljskega saveza" med Horvati in Ogri, drugih razmer ne more biti. Tedaj „confoederativna coordinatia" ne more biti subordinatia, kakor jo tukajšna ogerska stranka sanja! Vse je pa, mislim, na tem ležeče, kakošni ljudje se bodo v zbor volili. Bati se je zló, da ne bi narodna stranka v manjšini ostala. Al kdo more že sedaj prerok biti! — Te dni je prišel na svetlo zadnji 9. zvezek B. Šulekovega „nemačko-hrvatskoga rečnika". Dobiva se ta rečnik pri F. Županu za 10 gold. 50 kr. Sezite po izverstnem delu tudi vi Slovenci, ter se učite marljivo horvatsko-serbski književni jezik; morebiti ga bo skoro silno treba. Srečno!

Iz Karlovca 29. okt. 1860. L. M. K. — Carski diplom, ki nam zagotovlja naše stare ustavne pravice, sprejeli smo radostni. Hiše celega našega „najnarodnejega" grada so bile 25. dan t. m. zvečer razsvetljene; dve soldaške bandi ste neprenehoma skozi cele 3 ure po vseh ulicah igrale, bakljada bila je mnogobrojna. Še nekega drugega narodnega običaja ne smem zamolčati. V saboto podnevi so lepega velikega vola po stari horvaški navadi po gradu vodili, ga v spomin veselega prigodka zaklali in pri Kupi v nedeljo celega spekli vpričo neštevilnega ljudstva. Na čast našemu za vse dobro unetemu domoljubu in verlemu zastopniku našega naroda gospodu vitezu Mihaelu Vraničani-Dobrinoviču je bila slovesna obed, pri kteri priliki ni konca ne kraja bilo streljanja in živio-klicov na našega kralja in cara, ustavo, bana, domovino itd. Nadjamo se, da nam bo od sedaj nova dôba napočila, ktera tudi našim sosednim Slovencom v prid bode, česar iz serca želimo.

Iz Gradca 26. oktobra. Dr. R. *) — Nova dôba se bliža prerojeni Avstrii; to so nam pokazali cesarski razglasi poslednjih dni; vendar ne moremo tajiti, da smo si marsiktere reči drugače mislili. Mi Slovani smo presvitlemu cesarju za to hvaležni, da se je odstranila preostra osrednost (centralizacija) v tacih rečéh, ktere niso neobhodno potrebne, da nas ne zaduší tujinstvo. Vendar pa si ne smemo misliti, da imamo sedaj roke križema deržati, ko bode veljala duševna prevaga, ampak skerbeti morajo domorodci, da se narod zavé svojih pravic in potreb, da počne odvažno stopati k blagi prihodnosti, ktera nam po prirodu gré. Prebravši novo postavo zastran štajarskega deželnega zbora smo si berž mislili, kteri možaki bojo sposobni, v deželnem zboru vredno zastopati narod naš v vseh njegovih potrebah. Imeli bojo imenitno nalogo. Naj se spomnijo že zdaj, da bojo odgovorni za svoje djanja Bogu, cesarju in slovenskemu narodu, kteremu so postavno zagotovljene vse pravice, ki jih imajo vživati drugi, da se nobeden tujinstvu ne uklanja, ktero morí narodno svest. Le če se zderžijo posebnosti vseh avstrijanskih narodov, se bode v enojnosti veselo razcvetala raznolična Avstrija, „slovenske Tirole" pa ne bodo na sramoto našim potomcom. Deržimo se krepko cesarjevih obljub, ktere nam zagotovljajo obstanek in historične pravice, ter pomislimo, da 79 milijonov sorodnih bratov pazljivo gleda na nas nemške in laške graničarje. V vseh stanovih imamo že, hvala Bogu! iskrenih domorodcov. Izdramimo se toraj iz mertvice, ki nas je posledije leta žugala zadušiti! Pri tej priliki moram zaverniti naše domorodce tudi na Štajarskem na nov v Zagrebu izhajajoči in v „Novicah" že večkrat priporočani politični časopis „Pozor", ki v umljivi in domoljubni besedi iskreno zagovarja jugoslavenske zadeve.

*) Jako drago nam bo, ako bote mož beseda ravno sedaj, ko je po vseh slovenskih okrajnah posebne marljivosti treba.
Vred.

Od Mure. Prejeli smo ustavo deželnega zastopništva za deželo štajersko. Štajerski deželni zbor bode sovstavljen 1) iz duhovništva, 2) iz plemeništva (žlahne gospode) in drugih velikih posestnikov, 3) iz kmetištva. Iz duhovništva imata pravico v deželni zbor priti škof sekovski in labodski. Opati admontski, šentlambrehtski, runski in borovski volijo za deželni zbor dva zastopnika, ravno tako dva prošta sekovskega kapiteljna in labodskega, dalje prošti mestnih far iz Gradca, Bruka in Celja. Iz duhovništva bode toraj edini labodski škof interese (zadeve) štajerskih Slovencov zagovarjal, ker ni misliti, da bi nemški prelati slovenskega poslanca izvolili, in da dva glasa slovenskih proštov (stolnega labodskega kapiteljna in pa mestne celjske fare) bi pri volitvi poslancov imela prevagajoči upljiv. Iz plemeništva in vélikih posestnikov tudi štajarski Slovenci bodo težko našli kakošnega zastopnika, ker plemeništvo in posestniki mariborskega kraja so večidel Nemci. Pa morebiti bode mestništvo dalo lep kontingent slovenskih poslancov? Tudi ne. Marburg pošlje ednega poslanca. Ker je mesto ponemčeno, ne bode narodnega moža volilo. Ptuj in Radgona volita skupaj ednega poslanca. Tudi v teh mestih bodemo težko národnega človeka našli. Morebiti da mesta: Celje, Brežce, slovenja Bistrica in slovenji Gradec, ktere imajo dva zastopnika poslati na deželni zbor, bodo našle konci ednega narodnega človeka. Iz drugih občin (sosesk) pridejo štirje poslanci v deželni zbor, in sicer eden iz okroga lotmerškega, ptujskega, gornjeradgonskega, ormožkega in šentlenartskega, eden iz okroga marburškega, slovenjobisterškega, konjiškega in marenberškega, eden iz okroga celjskega, slovenjograškega, šoštajnskega, gornjegraškega in vranskega, eden iz okroga brežkega, sevniškega, laškega, kozjanskega, erlahštajnskega (jelškega) in rogaškega. Iz sosesk po kmetih bi toraj utegnili štirje Slovenci priti v deželni zbor. Pa kakošni možje se bodo iz verst novih županov in odbornikov po kmetih volili, ker je znano, kako medlijo in pojemajo večidel naše stare županije? Ker žalibog! inteligencija brez posestva v zbor ni pripuščena, se težko bodo politično izobraženi in za javne zbore sposobni ljudje našli. Edini z narodnim čuvstvom bi bili slovenski duhovniki; al koliko jih imamo, kteri imajo potrebno politično izobraženost in v obziru političnih reči zaupanje pri občinah? Poleg tega bodo razne stranke proti volitvi duhovnikov delale in Bog vé s kakošnimi strašili volivce slepile. Zato domoljubi, kteri dobro mislite za domovino svojo, prizadevajte si, da bodemo dobili mož v deželni zbor in deržavni sovet, kteri se bodo potegnili za materijalni pa tudi duševni prid in naravne pravice štajarskih Slovencov. Med štajarskimi Slovenci je dosti politično izobraženih pravnikov in duhovnikov; primite, dragi domoljubi, že zdaj peró v roke in podučujte slovenski narod, da ne bode padel v roke takošnim ljudem, kterim ni mar za njegovo materijalno in dušno blago, in ki nimajo nobenega zapopadka o tem, kar naš narod verh tega, kar nemški narod potrebuje in želí, še posebno milo pogreša. Dosihmal pa vse naše upanje stavimo v rodoljubnega gosp. škofa in kneza lavantinskega. Bog daj, da bi bili Slovencom to, kar so škof Štrosmajer Horvatom in Slavoncom!

Iz Libelič na spodnjem Koroškem 24. okt. — Danes vam, ljube „Novice“, nimam nič veselega naznaniti. Znano je, da vsako leto veliko Lahov v slovenske in nemške kraje zavoljo dela pride. Je kdo v vigredi v Belaku bil, je gotovo vidil, da so v celih rajdah v tuje kraje popotovali si kruha služit. Ni ga skoraj kraja, kjer bi se Lah ne najdel; sosebno po opekarnicah in pri zidarijah. Ljudje jih tudi radi na delo jemljejo, ker naglo in lepo delajo. Da pa je včasih kak Lah muhast in rad v svoj žep stlači, kar njegovega ni, menda tudi vsak vé; zato se večkrat sliši od roparij in umorov, ki se jih udeležujejo. Al žalibog! v našem kraji se je 20. dan t. ravno nasprotno zgodilo. Ta dan potuje skoz Labod neki Lah s 3 majhnimi sini v svojo domovino, potem ko so si v neki opekarnici na Štajarskem nekaj zaslužili. Prenočijo pred tergom pri „križevem dvoru“. Bilo je neki v gostivnici še druzih ljudi, od kterih se nič posebno lepega ne govori. Lah plača že zvečer, kar je s svojimi otroci zavžil, ter se drugo jutro na vse zgodaj na pot podá. Komaj pride po poštni cesti pol ure deleč od Laboda, ko trije razbojniki iz gošave na-nj planejo in dnarja terjajo. Bilo je ravno ob štirih zjutraj. Ko oče vidi, da se s svojimi otroci braniti ne more, koj roparjem svoj in svojih sinkov zaslužek — 150 gold. — dá. Razbojniki s tem še nezadovoljni začnó reveže neusmiljeno pretepati in celó z nožem jih razmesarjati; poslednjič so jih hotli v Dravo pometati; al ropotanje bližnjih vozov trinoge odžene. Da bi jih pač kmali zajeli in pravíci izročili! T. M. Štantetov.

Iz Ljubljane. Čeravno v našem mestu za navadno ni dosti političnega življenja, so vendar poslednji cesarski razglasi, kteri so oklicali vladne prenaredbe, nekako zdramili vse, kterim je mar za deržavne in deželne zadeve našega cesarstva. Da pa omenjeni oklici niso izbudili posebnega hrupa kakor v nekterih mestih, v kterih so napravili osvečavo in druge slovesnosti, izvira menda odtod, da Krajnci so praktičen narod, kteri pri vsaki novini čaka, kaj bo djansko iz nje; ukati je potlej čas. Za tega voljo menda tudi še nismo dobili nobenega pisma iz dežele, ki nam bi povedal, kako so sprejeli oklic novih uredb; vse je tiho in molčí. Tega sicer nihče, kdor ni prenapetih misel, ne tají, da je 20. oktober začetek nove bolje dôbe; al vsak tudi vé, da je le začetek in nič več kakor začetek, ki ima do tečnega razvitka še dolgo dolgo pot. Nektere je izperva osupnilo tudi to, da niso vseh avstrijanskih narodov doletéle enake pravice; Bog obvari, da bi junaškim Ogrom ali našim jugoslovanskim bratom za to zavidni bili, kar so odveč dobili memo druzih narodov avstrijanskih; al radi bi sedeli ž njimi vred pri eni mizi; kar je njim pravo, je nam drago. — Opravilstvo našega c. k. deželnega poglavarstva v Ljubljani je še podaljšano, pa za koliko časa, se ne vé. — „Pozor“, ki nam dohaja iz Zagreba, se tako verlo obnaša, da ga vsaki dan željno pričakujemo. Imenitno nalogo ima v težavnem času. Bog daj srečo!

Iz Ljubljane. H-k. „Novice“ so že na vse strani si obširno dokazati prizadevale, kako živo potrebno je, slovenski jezik v kancelijah vpeljati. Te dní se je ta potreba pri c. k. mestni sodnii tako očitno pokazala, da bi mogel slednji slep in gluh biti, da bi je ne spoznal. Nek kmet iz ljubljanske okolice je podal namreč imenovani sodníi nemško pisano tožbo zoper svojega soseda, kteri je brez njegovega privoljenja svoj svinjak na njegov svét postavil. Al tožbo moža, ki ne ume čerkice nemškega, je menda pisal fante, ki je pač znal nemško pisati, gotovo pa ne govoriti, ker je ravno narobe zapisal „s privoljenjem“ namesti „brez privoljenja“! In ta nevednost — zmota se ne more imenovati — je prizadjala poštenemu kmetu štempelj, čas in — da s svojo tožbo nič ni opravil!!

Domočutstvo.

Tiha luna jasno sije,
Duh moj misli na svoj dom,
Serce zanj-ga strastno bije,
Bog zna, kdaj ga vidil bom;
Vmes so hribje in doline,
Vmes šumenje bistrih rek;
Daleč, daleč so planine,
Daleč Save je iztek.

Starše, brate, sestre mile
Lunini obsija svit,
Mi pošilja žare obile,
Al Triglav mi je zakrit!
V luni na obnebji snide
Moj in mojih se ozir,
Zdihljej mi iz ust uide,
V serce se ne verne mir.

Mnogo znancov že gomila
Tiho krije davno let;
Vzela mi jih smert nemila,
Ki so bili maja cvet.
Morda bledo je že lice
Otca ali matere,
Čuje glas se nočne ptice,
Kjer moj oče, mati spé!

V duhu se bliščé zidovi,
Žal tihotnih mi nasprot,
Blagi vejejo vetrovi
Med spominki ranjcih tod.
Morda bratca alj sestrice
Na gomili raste mah;
Mlade veje žalostnice
Čez pobešajo se plah.

Ko imel bi perutnice,
Dvignil tjè bi zdaj se koj,
Da pretakal bi solzice
Vroče tam za njih pokoj.
Al, kjer tekla mi zibela,
Daleč je predragi kraj;
Doba pervih let vesela
Več ne pride vekomaj.

Srečna zemlja mi domača!
Drag mi zmir je tvoj spomin,
K tebi serce se obrača
Sred težav in bolečin,
Sred radostnega veselja,
Ko se luna mi bliščí;
Biti mi je serčna želja,
V krilu tvojem slednje dní!

Glej! obsija svit me lune,
Lice tvoje se smehljá,
Milo glas doní mi strune
Zraven petja vbranega.
Čez obraz pa tvoj se joče.
Joče moje se sercé;
Struna glasno peti noče,
Tvoje rane jo skelé!

Nožarjev.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Postava za zastopništvo štajarske dežele je že oklicana z opombo, naj se pridno pripravlja vse, da se bo mogel kmali začeti deželni zbor. Deželni zbor bo obstal iz 42 poslancov; 6 jih ima biti duhovnega stanu, 8 iz žlahne štajarske gospôde, 4 iz velikih zemljišnih posestnikov (žlahnikov ali nežlahnikov), ki plačujejo najmanj 200 gold. davka, 10 poslancov iz mest, 12 poslancov iz vseh drugih sosesk na deželi (na kmetih), ki pa morajo saj toliko zemlje v posesti imeti, da plačajo najmanj 30 gold. davka od svojega ležečega posestva, 2 poslanca pa pošljete še kupčijske in obertnijske zbornici v Gradcu in Leobnu. Predsednika deželnega zbora, ki se imenuje deželni kapitan, izvoli cesar sam. Zbor se ima za navadno sklicati vsako leto enkrat, ako cesar drugač ne odloči, in sicer v Gradec. Poslanec deželnega zbora mora zraven tega, da ima gori imenovane lastnosti, biti avstrijansk deržavljan, mora popolnoma uživati vse deržavljanske pravíce in najmanj 30 let star biti. Kdor je zavoljo kakega hudodelstva ali pregreška iz dobičkarije ali zavoljo kakega prestopka javne čudorednosti obsojen ali le zavolj nedostnih dokazov izpušen bil itd., nima pravice, ne poslanca voliti ne sam za poslanca izvoljen biti. Mestni poslanci morajo verh vsega še biti odborniki mestne županije; poslanci iz drugih sosesk na deželi (na kmetih) morajo v tisti okolici, kjer volijo, imeti svoje posestvo in imeti vse lastnosti izvoljenim biti za odbornika županije. Opravilstvo poslanca v deželnem zboru terpí 6 let. Kteri poslanec ima za čas, dokler zbor terpí, iz deželnega zaklada povračilo svojih stroškov dobiti in koliko, to določi deželni zbor. Poslanci obljubijo namesto prisege deželnemu kapitanu, da bojo zvesti in pokorni cesarju in vestno spolnovali svoje dolžnosti. Za opravljanje opravil deželnega zbora se bo izvolil odbor deželnega zbora. Deželni zbor ima pravico, v prid deželi razodeti želje in pritožbe, in cesarju poslati prošnje ali naravnost ali po deželnem poglavarju; on nasvetuje izmed sebe može, ki naj se izvolijo za deržavne

svetovavce; on se posvetuje o splošnih, za celo cesarstvo danih postavah, ali so tudi za deželo štajarsko koristne, in postave, ki imajo veljati samo za štajersko deželo, se bojo dajale po zaslišanji deželnega zbora; če ga vlada za kakošen svet praša, ji mora odgovoriti; sploh v vseh deželnih zadevah ima pravico se posvetovati, za ohranjenje deželnega premoženja skerbeti, za deželne potrebe tudi davek nakladati, pa brez cesarskega dovoljenja ne več kakor deset od sto gold.; deželni zbor čuje tudi nad soseskami (občinami) itd. V deželni zbor sme poslušat priti, komur predsednik dovoljenje (listeč) za to dá. Z drugim deželnim zborom ne smé v zvezo stopiti, tudi iz dežele poslanih deputacij ne smé pred se pustiti.

— Tudi za Koroško je deželna postava že oklicana; narejena je po ravno tistih pravilih kakor za Štajarsko, samo, da za veliko manjšo koroško deželo je določenih 36 poslancov: 5 jih je iz duhovstva, 8 iz žlahtnikov in velikih zemljišnih posestnikov, ki od svojega posestva plačujejo na leto najmanj 150 gold. davka, 3 iz verste fužinarjev, ki plačujejo najmanj 100 gold. davka, 6 iz mest, 12 iz sosesk na deželi (na kmetih), 2 pa iz kupčijske in obertnijske zbornice. Deželni zbor bo v Celovcu, ako cesar drugač ne odloči.

— Cesar so prišli v saboto zjutraj iz Varšave na Dunaj nazaj. Mestni magistrat je mislil napraviti ob vernitvi cesarjevi razsvitljenje celega mesta, študentje pa bakljado; al cesar so vediti dali, da nočejo nobenih slovesnost. Kmali po dohodu so se podali v ministerski zbor.

— Kupreni drobiž po 4 krajcarje je že gotov in se je že izdajati začel; ti novi 4krajcarji so tako veliki kakor prejšni po 2 krajcarja.

Horvaško. Iz Zagreba. „Pozor“ v 22. listu govorivši o historičnem pravu, ki ga je nekdaj imela Horvaško-Slavonska kot kraljevina za se obstoječa, in kteremu pravu se tudi sedaj ne sme odpovedati, sklepa domoljubni sostavek s sledečimi besedami: „Čovjekoljubivost, bratinstvo i napriedak valja nam napisati na barjak; jednu ruku pružajmo braći magjarskoj, s kojom ćemo kao vjerni i pošteni saveznici stupati prama jednom cilju, drugu ruku podajmo braći slavjanskoj na jugu; dovedimo se svi u miru in slozi, da ublažimo našu domovinu, usrećimo čovječanstvo, osjeguramo naša prava i učvrstimo ustavnu nam vladu“. — V ravno tem listu pa o vprašanji: „Što nam je najpričije?“ se poganja za hitro ustanovljenje starih županij, ki so temelj starega ustava, in poslednjič pravi: „Zato mislimo, da ćemo srcu i ćudi svakoga domoljuba ugoditi, ako uzmolimo vladu, da nam prije svega oživotvori županije naše sa prastarim i slobodnim načinom upravljanja njihova. Neimamo li njih, neimamo ništa; imamo li njih, imamo sve“. — Zbor mestnega starašinstva je v seji 22. okt. slavnega gosp. škofa Josipa Strosmajer-ja izvolil za častnega mestnjana mesta Zagrebškega.

Ogersko. Iz Pešta. Čeravno razujzdana množica ne more veljati za glas celega naroda, je vendar gotovo, da Ogri še niso zadovoljni s tem, kar so zadobili in da hočejo vse pravice imeti, ki so jih imeli pred letom 1848, med ktere spada posebno pravica, po kteri je ogerski deželni zbor dovoljeval davke in rekrute. Razsajanje 23. in 24. dan t. m. je imelo žalostne nasledke; treba je bilo vojakov poklicati, da so pomirili nepokojno ljudstvo. Pri tej priliki jih je bilo več ranjenih in eden izmed njih, platirarski mojster Ribos, je drugi dan umerl. Ljudstvo ga je z veliko častjo pokopalo, jurati sami so ga nesli. Da tudi fzm. Benedek, kteri je svoje rojake zmiraj rad imel in tudi oni njega, spoznava nevarni stan na Ogerskem, se očitno kaže iz ostrih besed, ktere je rekel poslancom mestnega odbora peštanskega in budimskega, ko so mu za slovó ponudili diplom častnega mestnjana. „Nočem vašega diploma — jim je rekel — skerbite pred, da bo človeku čast, mestnjanu peštansko-budimskemu biti. Vi Benedeka le na pol poznate; drugikrat mi ne bo mar zato, koliko jih pade“.

Laško. — Izid glasovanja na Neapolitanskem in v Sicilii za združenje za Sardinijo še svetu ni po številu znan, ker je še le v nedeljo imel očitno poklican biti; toliko pa so pisali še časniki, da bo velika večina za to. Ostanki neapolitanske armade, ki se še zmiraj vojskujejo in so se 26. dan t. m. bojevali s Sardinci pri Sesi, so se umaknili unkraj Gariglana. Kralj sardinski je 28. t. m. prišel v Caserto; povsod ga sprejemajo z velikimi slovesnostmi. Preden pa dospe v Neapolj, bo njegova armada imela še marsikter kervav boj prestati, zakaj neapolitanska armada je še zmiraj na nogah in tudi velike množice oboroženih kmetov napadajo Sardince. Kapua in Gaeta ste še zmiraj v rokah neapolitanskega kralja, ki še ni zapustil svoje dežele. Viceadmiral Mundi je prejel ukaz, naj ima za kralja pripravljeno angležko ladijo. Govorí se očitno, da laška armada, ko bo celo Neapolitansko si prisvojila, bo napadla Avstrijansko na Beneškem. Da je to verjetno, se vidi iz silnih priprav, ki jih delajo Sardinci noč in dan domá in na Francozkem, ki jim kuje orožje, dela strelivo in jim je zdaj tudi pripustilo, da naberajo 6000 mornarjev. Pred enim mescom je Cavour še očitno rekel, da Lahi ne bojo napadli Benetk, ker Evropa tega noče in bi bilo neumno, zoper njeno voljo ravnati; danes je na Laškem le en glas, da brez obotavljanja se mora z vso silo napasti avstrijanska armada na Laškem. To kaže, kako se prekucuje politika sardinska. Kakor pa Sardincom ni verjeti, tako tudi Francozom ne, ker z Napoleonovimi zagotovili, da se ne bo vtikal v homatije gornjega Laškega, se nič ne ujema to, kar je bilo te dni v francozkem ministerstvu vpričo vseh maršalov sklenjeno, namreč, da se postavi 100.000 vojakov pod poveljstvom Magnana v reservo. V takih okoljšinah ni mogoče, da bi dolgo skrito ostalo, ali je bilo v Varšavi kaj sklenjeno in kako.

Poljsko. Iz Varšave. Naše mesto, v ktero je bila poslednje dní pozornost celega sveta obernjena, je spet prazno. Vladarji s svojim spremstvom so ga spet zapustili, pa nekako čudno in hitreje, kakor se je pred govorilo. Caru Aleksandru je došla novíca, da je mati njegova zbolela; za to se je hitro napravil domú v Petrograd, in potem sta tudi cesar avstrijanski in vladar pruski zapustila nas. Ali so kaj gotovega sklenili in kaj, nobeden ne vé; vse je skrivé, in če je kaj, se bo še le razodelo, kadar bojo Lahi napadli Benetke. Le to je gotovo, da 25. dan t. m. so bili vsi trije vladarji s svojimi ministri v Belvederu celo uro skupaj, in če je bilo kaj sklenjenega, se je zgodilo to uro. Nekteri hočejo sicer vediti, da se ni nič dogovorilo, nič sklenilo in nič v protokol zapisalo; al kdo more to iz skrivnostnih zborov zvediti, iz kterih se ne obesijo besede na veliki zvonec. Prihodnost tedaj bo še le pokazala nasledke tukajšnega zbora zlasti o teh zadevah, ki se kuhajo na Laškem in Francozkem. Kakor so ostali skrivnostni pomenki velikih vladarjev, tako nasproti je bila očitna merzlost poljske gospôde; pokazala se je celó marsikaka nespodobnost pri tukajšnih slovesnostih; na plésu je manjkalo Poljakinj, in gledišče je bilo enkrat z voženkom tako osmeradeno, da so mogli dve uri kaditi, preden je mogoče bilo, vladarjem v gledišče priti.

Kursi na Dunaji 30. oktobra.

5% metaliki 64 fl. 70 kr.	Ažijo srebra 32 fl. 40 kr.
Narodno posojilo 75 fl. 70 kr.	Cekini 6 fl. 34 kr.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.